

УДК 351.77:614

DOI: 10.35432/tisb282022332891

Оксана Рокунець-Сорочан*аспірантка кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій**Навчально-наукового інституту публічної служби та управління**Національного університету «Одеська політехніка»**<https://orcid.org/0009-0003-0949-0536>**e-mail: o9574513@gmail.com*

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

У статті визначено та обґрунтовано методологічні підходи до формування ефективної державно-громадської взаємодії в процесі реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я з урахуванням сучасних викликів. Визначено, що такі підходи базуються на принципах партисипативності, інклюзивності та прозорості, що забезпечують ефективне і справедливе залучення громадськості до розробки і реалізації політики. З'ясовано, що державно-громадська взаємодія виступає системоутворюючим механізмом підвищення ефективності, легітимності та сталості державної політики, ґрунтуючись на партнерстві між державою та зацікавленими сторонами з урахуванням реальних потреб населення. Встановлено, що успішність цих процесів залежить від партнерських відносин між державними інституціями, експертним середовищем та громадянським суспільством, що дозволяє враховувати реальні потреби, цінності й пріоритети населення. Проведений аналіз свідчить про те, що застосування різноманітних інструментів та механізмів взаємодії, таких як громадські консультації, дорадчі ради, платформи для публічного діалогу, цифрові інструменти, розширює доступ до участі у процесах ухвалення рішень, сприяє більш глибокому розумінню проблем та викликів у сфері охорони здоров'я. Наголошено на необхідності забезпечення принципів інклюзивності, прозорості, підзвітності, а також інтеграції різноманітних зацікавлених сторін із гнучкістю та адаптивністю управлінських процесів. Обґрунтовано доцільність розвитку партнерства, комунікації, потенціалу громад, лідерства та інтеграції ресурсів для сталого функціонування державно-громадської взаємодії. Наголошено на тенденції відходу від централізованої моделі управління до моделі спільної відповідальності держави і громадян, що вимагає формування ефективних механізмів партнерства та прозорої комунікації для досягнення спільних цілей у сфері охорони здоров'я. Доцільним є вдосконалення механізмів взаємодії як основного чинника підвищення ефективності, справедливості та сталості державної політики у сфері охорони здоров'я. Такий підхід робить політику у сфері охорони здоров'я більш людиноцентричною, враховуючи потреби та очікування як пацієнтів, так і медичних працівників. Саме це стає запорукою успішної імплементації рішень та побудови стійкої й ефективної системи охорони здоров'я в довгостроковій перспективі.

Ключові слова: державно-громадська взаємодія, механізми державно-громадської взаємодії, методи та інструменти взаємодії, дорадчі органи, державна політика, партнерство, охорона здоров'я, громадські організації, громадянське суспільство.

Oksana Rokunets-Sorochan*PhD-student of the Department of**Local Self-Government and Territorial Development**ESI of Public Service and Administration,**Odesa Polytechnic National University**<https://orcid.org/0009-0003-0949-0536>**e-mail: o9574513@gmail.com*

METHODOLOGICAL APPROACHES TO FORMING STATE-CIVIL INTERACTION IN THE PROCESS OF IMPLEMENTING STATE POLICY IN THE SPHERE OF HEALTH CARE

The article defines and substantiates methodological approaches to the formation of effective state-public interaction in the process of implementation of state policy in the field of health care, taking into account modern challenges. It is determined that such approaches are based on the principles of partiality, inclusivity and transparency, which provide effective and fair involvement of the public in the development and implementation of policies. It has been found that state-public interaction is a systemic mechanism for improving the efficiency, legitimacy and sustainability of state policy, based on partnership between the state and interested parties, taking into account the real needs of the population. It is established that the success of these processes depends on partnerships between state institutions, expert environment and civil society, which allows to take into account the real needs, values and priorities of the population. The analysis shows that the use of various tools and mechanisms of interaction, such as public consultations, advisory councils, platforms for public dialogue, digital tools, expanding access to participation in decision-making processes, contributes to a deeper understanding of health care problems and challenges. The need to ensure the principles of inclusivity, transparency, accountability, as well as the integration of various stakeholders with flexibility and adaptability of management processes is emphasized. The expediency of development of partnership, communication, community potential, leadership and integration of resources for sustainable functioning of state-public interaction is substantiated. The trends of departure from the centralized management model to the model of joint responsibility of the state and citizens are emphasized, which requires the formation of effective mechanisms of partnership and transparent communication to achieve common health goals. It is advisable to improve the mechanisms of interaction as a major factor in improving the efficiency, justice and sustainability of public health policy. This evolution towards collaborative governance is critical for navigating complex contemporary health crises and fostering innovation. Such an approach not only enhances the democratic legitimacy of health policies but also cultivates greater public trust and shared responsibility for outcomes. Integration of these participatory frameworks is the cornerstone of building a truly equitable and resilient public health system.

Keywords: state-public interaction, mechanisms of state-public interaction, methods and instruments of interaction, advisory bodies, state policy, partnership, health care, public organizations, civil society.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Формування ефективної державно-громадської взаємодії в процесі реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я є надзвичайно актуальним завданням сучасного управління. Незважаючи на значний потенціал партнерства між державними органами та громадськістю, існує низка методологічних, організаційних та правових викликів, що ускладнюють забезпечення прозорості, підзвітності та участі громадян у прийнятті управлінських рішень. Відсутність системного підходу до побудови ефективної взаємодії призводить до недостатнього залучення громадськості, що негативно впливає на якість та результативність державної політики в охороні здоров'я. Вирішення цієї проблеми має важливе значення як для теоретичного розвитку публічного управління, так і для практичної реалізації політик у сфері охорони здоров'я. Наукові дослідження спрямовані на розробку методологічних підходів дозволяють системно аналізувати інституційні механізми взаємодії, оцінювати ефективність участі громадськості та визначати ключові фактори успішної імплементації політик. Практичні завдання полягають у впровадженні інструментів державно-громадської взаємодії, які підвищують довіру до державних інституцій, забезпечують прозорість процесів та сприяють покращенню якості медичних послуг. Отже, дослідження методологічних підходів формування державно-громадської взаємодії відповідає актуальним викликам і сприяє підвищенню ефективності державної політики у сфері охорони здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблема формування державно-громадської взаємодії у процесі реалізації державної політики в охороні здоров'я досліджується у наукових та прикладних джерелах, що охоплює теоретичні та прикладні аспекти організації участі громадськості у системі управління охороною здоров'я. Виокремлюються дослідження, що акцентують увагу на інституційних механізмах реалізації політики та організаційних структурах взаємодії між державними органами і громадськістю [1; 2; 7]. В інших дослідженнях приділено увагу практикам залучення громадян до ухвалення рішень у сфері охорони здоров'я та вказано на перевагах концепції «партнерського врядування» і інституційної підзвітності як основи для досягнення належного рівня участі [3; 4; 6; 10]. Залучення населення до процесів управління має прямий вплив на стан здоров'я, зокрема через формування довіри, зменшення нерівностей та підвищення відповідальності за рішення [8]. У фокусі досліджень перебувають правові й етичні механізми підтримки громадської участі, де вказано на ролі нормативно-правової бази для забезпечення міжсекторальної взаємодії та необхідності етичної підтримки переходу від формального залучення до змістовної взаємодії з пацієнтами та громадянами [9; 10]. Інші джерела зосереджуються на комунікаційних і імплементаційних моделях взаємодії, що інтегрують громадську участь у стратегії впровадження змін і сприяють прозорості й ефективності управлінських процесів на різних етапах прийняття рішень [5; 6].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – полягає у визначенні та обґрунтуванні методологічних підходів до формування ефективної державно-громадської взаємодії в процесі реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я з урахуванням сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Зарубіжні фахівці П. Кампос та М. Райх (2019) зазначають, що встановлення взаємодії між державною та громадськістю характеризується як системоутворюючий компонент реалізації політики у сфері охорони здоров'я. Без стратегічної співпраці між урядом та громадянським суспільством жодна управлінська ініціатива не може бути стабільною, дієвою й результативною у довгостроковій перспективі. Реалізація державної політики у сфері охорони здоров'я характеризується з позицій адміністративного процесу, а також визначається як складне соціально-політичне явище, що неможливе без ефективної взаємодії між державними структурами та представниками громадянського суспільства. Ефективність запровадження реформ у системі охорони здоров'я вимагає залучення широкого кола зацікавлених сторін, які на практиці беруть участь у розгортанні ініціатив, забезпечують зворотний зв'язок, адвокатуєть інтереси певних груп та формують соціальну легітимність політики. Водночас аналіз політик у сфері охорони здоров'я досі схильний фокусуватись переважно на етапах розробки та ухвалення рішень, тоді як питання імплементації залишаються порівняно менш дослідженими. Це особливо помітно в країнах з низьким і середнім рівнем доходу, де структурні бар'єри, обмежені ресурси та слабка координація між рівнями влади ускладнюють реалізацію навіть добре спланованих реформ [2].

У межах публічної політики, зокрема в галузі охорони здоров'я, реалізація державно-громадської взаємодії значною мірою визначається динамікою політичного процесу. Класичний підхід до аналізу політики базується на уявленні про її життєвий цикл, який включає шість послідовних етапів: 1) ідентифікація проблеми; 2) причинно-наслідковий аналіз; 3) розробка політичного плану; 4) ухвалення політичного рішення; 5) реалізація політики; 6) оцінка результатів. Ця модель є аналітичною схемою, яка дозволяє структурувати складні процеси прийняття управлінських рішень в сфері охорони здоров'я. Управлінська діяльність характеризується гнучкістю та багаторівневою взаємодією стейкхолдерів, що особливо актуально в умовах встановлення державно-громадської взаємодії. Ефективна взаємодія потребує розвитку партнерства, в межах якого громадські організації визнаються як рівноправні учасники її формування та реалізації. Методологічно доцільно розглядати політику як адаптивний цикл, що передбачає постійне навчання, гнучке

використання дій та участь широкого кола зацікавлених сторін, включаючи громади, громадські організації, експертів, дорадчі органи та представників органів влади різних рівнів [2].

Реалізація політики у сфері охорони здоров'я є складним та багаторівневим процесом, що здійснюється в межах конкретного інституційного середовища та за допомогою відповідного організаційного підходу. Вона передбачає прийняття та реалізацію управлінських рішень, політичну, адміністративну і соціальну взаємодію, де важливу роль відіграють громадські суб'єкти. У цьому контексті державно-громадська взаємодія характеризується як необхідна умова адаптації політики до місцевих потреб, інституційної логіки та реальних управлінських практик. Структура впровадження політики є інституційними утвореннями, які суттєво впливають на напрями втілення рішень. У цьому сенсі реалізація політики є інтегральною частиною інституційної структури державного управління, в якому формуються зв'язки між виконавчими органами влади, посередницькими структурами та громадськими організаціями [7].

Аналіз зарубіжного досвіду, зокрема США, надав можливість визначити, що участь громадськості у формуванні політики у сфері охорони здоров'я розглядається як пріоритетний механізм реалізації принципів публічності, інклюзії та підзвітності. Відповідно до стратегічної рамки «Здорові люди до 2030 року», усі громадяни мають право брати участь в інформуванні та розробці законів і політик, що стосуються здоров'я та добробуту. Така участь може здійснюватися на різних рівнях (національному, регіональному, місцевому) та розглядається як важливий чинник досягнення суспільно значущих цілей у сфері охорони здоров'я [9].

Зарубіжні дослідники Х. Олдервік, Е. Хатчінгс, А. Бріггс та Н. Мейс, (2021), у своїй публікації зазначають, що політики в багатьох країнах сприяють співпраці між організаціями охорони здоров'я та іншими секторами як шлях до поліпшення здоров'я населення. Взаємодія щодо формування реалізації державної політики в сфері охорони здоров'я має тривалу історію. Втім, на їх думку, проблематика щодо впливу міжсекторальної взаємодії на охорону здоров'я та справедливості у сфері охорони здоров'я потребує систематичного наукового пошуку та вироблення практичних напрямів покращення цього виду взаємодії [1]. У 2021 році ці ж науковці провели дослідження щодо узагальнення доказів впливу співпраці між місцевими та немедичними організаціями на здоров'я, а також з'ясували фактори, які впливають на функціонування такої взаємодії. Результати дослідження продемонстрували, що встановлення державно-громадської взаємодії охоплює декілька напрямів, які стосуються: запобігання захворюванням і зменшення нерівності в стані здоров'я (охоплює широке коло проблем); побудови кращої інтеграції між охороною здоров'я та соціальними послугами (співпраця з більш вузьким спектром проблем). Взаємодія між місцевими та медичними організаціями покращує результати у сфері охорони здоров'я, а на її ефективність впливають такі фактори як: мотивація та мета; відносини та культура; ресурси, можливості, управління та лідерство; зовнішні фактори [1].

Сучасні зарубіжні тенденції свідчать, що державно-громадська взаємодія у сфері охорони здоров'я проявляється через міжсекторальну співпрацю між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, соціальними службами, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами. Такий підхід визначається ефективним інструментом для покращення здоров'я населення, подолання нерівностей та забезпечення справедливості у сфері охорони здоров'я. Основою такої взаємодії є широкий вплив соціальних детермінант: економічні умови, рівень освіти, зайнятість, доступ до якісних соціальних та медичних послуг, державна політика у різних сферах. Охорона здоров'я розглядається у широкому соціальному контексті, який потребує інтеграції об'єднання зусиль різних секторів. З цієї позиції, науковці наводять приклад підхід «Здоров'я в усіх політиках», який активно застосовується у багатьох країнах. На місцевому рівні формуються різноманітні партнерства та спільноти практики, які об'єднують різні групи учасників. Такі партнерства можуть бути добровільними, обов'язковими або інноваційними, що залежить від контексту державної політики [1].

Узагальнення наукових досліджень, які представлені Х. Олдервік, Е. Хатчінгс, А. Бріггс та Н. Мейс, (2021) надали можливість виявити чинники, які впливають на побудову взаємодії, зокрема це: довіра, спільні цілі, лідерство, механізми координації, інституційна культура. Основними бар'єрами визначено відмінність організаційно-правових засад, інституційні норми, різний рівень усвідомлення відповідальності між учасниками, культурні відмінності. Наголошено на тому, що урядові ініціативи продовжують активно просувати міжсекторальну співпрацю та налагоджувати взаємодію. Наприклад, в Англії створено більше сорока міжрегіональних партнерств у сфері охорони здоров'я, соціального захисту та громадського добробуту, які об'єднують мільйони людей і мають на меті оптимізацію ресурсів та покращення здоров'я населення. У США партнерства підтримуються через федеральні програми, інноваційні моделі фінансування та державні ініціативи. На побудову державно-громадської взаємодії суттєво вплинула пандемія COVID-19. Теоретичні основи міжсекторальної взаємодії ґрунтуються на концепціях спільного використання ресурсів, зниження транзакційних витрат, управління ризиками, а також підвищення рівня взаємодії через підвищення координації [1].

У зарубіжних джерелах виокремлено п'ять основних конструктивів, які є підґрунтям для вибору моделей, що найкраще відповідають завданням впровадження змін на рівні громади. Розробка та застосування адаптивних моделей державно-громадської взаємодії сприятиме підвищенню ефективності реалізації політики охорони здоров'я, особливо в контексті соціальних детермінант здоров'я, нерівності та справедливості. Так, зарубіжні фахівці вказують на конструкти залучення громади як методологічну основу взаємодії у сфері охорони здоров'я [5]:

- комунікація – передбачає постійний обмін інформацією між всіма учасниками;
- партнерський обмін – включає створення взаємодії між усіма учасниками процесу, орієнтованої на спільне прийняття рішень;
- розбудова потенціалу – розвиток спроможностей громад до участі в управлінських процесах;
- лідерство – підтримка лідерства, орієнтованого на інтереси громади;
- співпраця – забезпечення інтеграції знань, ресурсів і досвіду між стейхолдерами [5].

Підхід до формування державно-громадської взаємодії у сфері охорони здоров'я ґрунтується на принципах участі, партнерства та відкритості. Залучення громадян дозволяє зробити політику більш орієнтованою на потреби населення, підвищити її ефективність та зміцнити демократичні механізми управління. Ефективне впровадження таких підходів потребує інституційної підтримки, адаптації до місцевого контексту, а також готовності до зміни управлінських практик. Одним із ключових принципів демократичного врядування є участь громадян у процесах прийняття рішень, зокрема у сфері охорони здоров'я. Це пов'язано з тим, що якість та ефективність державної політики значною мірою залежить від її відповідності реальним потребам населення. Це свідчить про те, що державна політика охорони здоров'я має враховувати інтереси громадян, а також активно залучати їх до формування, реалізації та оцінки рішень [3].

Залучення громадян до формування політики охорони здоров'я розглядається як інструмент покращення відповідності політики потребам конкретних громад. Це дозволяє посилити легітимність рішень, підвищити довіру до влади та забезпечити краще узгодження послуг з реальними умовами життя населення. Виокремлюється різні підходи до залучення громадян, зокрема, публічні обговорення, дорадчі органи, опитування, ініціативи громад, моделі співпраці «рівний-рівному», дозволяють представникам населення брати участь у плануванні, розробці та оцінці рішень у сфері охорони здоров'я. Такі механізми відрізняються за рівнем участі (консультування, залучення, співпраця, партнерство, спільне прийняття рішень тощо). Незважаючи на позитивні результати, впровадження моделей залучення громадян часто супроводжується викликами. Основними проблемами є: недостатня інституційна готовність органів влади; обмежені ресурси на забезпечення ефективної участі; формальний підхід до залучення без реального впливу на рішення; низький рівень розуміння потреб громадян з боку організацій [3].

Сучасні підходи до публічного управління передбачають поступовий перехід від централізованої моделі прийняття рішень до моделі, що базується на спільній відповідальності держави та громадян. Це вимагає від державних органів переосмислення своєї ролі. Встановлення ефективної державно-громадської взаємодії в охороні здоров'я можливе лише за умови: врахування думок та потреб громадян; створення відкритих каналів для постійної взаємодії; формування довіри між владою та громадою; підтримки ініціатив, що виникають безпосередньо з боку громад [3].

Ініціативи із залучення громадськості у сфері охорони здоров'я можуть реалізовуватись у різних формах, що охоплюють пасивні та активні моделі участі. Це можуть бути інформування громадян, запити громадської думки, або включення громадян як повноправних партнерів у процесах формування політики. Виокремлюється модель Community-Based Participatory Research, яка ґрунтується на цінностях спільного контролю над усіма етапами дослідницького процесу, взаємного навчання та боротьби із соціальною нерівністю. Основу таких підходів становить визнання цінності локальних знань і партнерство між дослідниками, фахівцями та представниками громади [10].

Для залучення широких верств населення використовуються різноманітні інструменти, зокрема громадські журі, фокус-групи, онлайн-консультації, публічні дебати, мистецькі події, театральні постановки, виставки тощо. Використання цих методів дозволяє виявити різні перспективи, врахувати індивідуальний досвід та сприяти формуванню політики з урахуванням соціальних особливостей. Участь громадськості є важливою на рівні публічного здоров'я та наданні медичних послуг. Наприклад, залучення населення до визначення пріоритетів у розподілі ресурсів у сфері охорони здоров'я дозволяє забезпечити демократичність процесу прийняття рішень, зменшити недовіру до влади та посилити легітимність політичних рішень. Ефективність громадської участі у формуванні політики значною мірою залежить від наявності чітких процедурних рамок. Громадяни мають не лише брати участь у процесах, але й бачити, яким чином їхні позиції були враховані чи обґрунтовано відхилені. Це потребує прозорості, етичної послідовності та зрозумілого пояснення, як саме цінності та переконання громадськості були інтегровані в остаточне рішення [10].

Підхід державно-громадської взаємодії у сфері охорони здоров'я базується на визнанні важливої ролі громадян у процесах формування та реалізації політики. Така взаємодія дозволяє підвищити ефективність, справедливість і відповідність політичних рішень потребам населення. Реалізація цього підходу передбачає використання широкого спектра методів участі, формування партнерських відносин та дотримання принципів прозорості, взаємної поваги та спільного навчання. Залучення громадян не забезпечує зворотний зв'язок та формує основу для сталого розвитку системи охорони здоров'я, орієнтованої на людину [10].

Сучасна практика партисипації враховує різноманітність досвіду громадян, зокрема груп, які перебувають у вразливому становищі. Для цього застосовуються альтернативні методи участі: візуальні, онлайн-платформи, мистецькі форми, соціальні форуми тощо. Такий підхід розширює доступ до участі та зміцнює соціальний капітал громад. Парадигма охорони здоров'я, орієнтованої на пацієнта, передбачає партнерство між медичними працівниками та пацієнтами, засноване на виявленні, врахуванні та реалізації індивідуальних потреб, цінностей та пріоритетів. З цієї позиції, участь громадян виступає механізмом, який дозволяє перенести фокус зі структурних потреб системи на реальні потреби спільнот, зокрема у питаннях доступу, якості послуг, рівності та справедливості. Вона слугує основою для трансформаційних змін, спрямованих на подолання соціальних детермінант і нерівностей у сфері охорони здоров'я [4].

Підходи до громадської участі залежать від національних пріоритетів. Так, у Бразилії участь громадян у сфері охорони здоров'я закріплена на рівні Конституції, що створює правове підґрунтя для сталого партнерства між державою і населенням. У Нідерландах надання медичних послуг супроводжується обов'язком включення пацієнтів до оцінки та планування медичної допомоги. У Канаді громадяни беруть участь у прийнятті рішень на

всіх рівнях, зокрема, в оцінці медичних технологій. У Великій Британії фінансові інституції підтримують дослідження лише за умови участі громадян. Португалія підтримує розвиток участі через форуми, громадські ради та кластери центрів здоров'я. Наприклад, ініціатива Mais participação, melhor saúde (Більше участі - краще здоров'я) сприяла створенню нових партисипативних форматів, зокрема Національної ради з питань психічного здоров'я [4].

Громадянська активність розглядається як інструмент демократичного розвитку, що забезпечує включення різних соціальних груп до процесів прийняття рішень, формування політики та впровадження суспільно значущих змін у сфері охорони здоров'я. Згідно з визначенням Парламентської Асамблеї Ради Європи, громадянська активність - це підтримка участі людей у процесах побудови та зміцнення своїх спільнот, незалежно від того, чи визначаються вони географічно, за спільними інтересами чи ідентичністю. Це визначення охоплює широкий спектр форм залучення, включно з голосуванням, участю у волонтерських ініціативах, соціальних рухах, релігійних чи культурних об'єднаннях, а також взаємодією з державними структурами [8].

Фонд Civic Participation and Philanthropy (FCCP) акцентує увагу на тому, що громадянська активність передбачає не лише участь у суспільному житті, але й цілеспрямовану роботу на місцевому рівні для просування реформ у сфері політики, суспільних установок та поведінки. Такий підхід передбачає взаємозв'язок громадянської активності з розбудовою інституцій демократії та зміцненням громадянської інфраструктури. Формування громадянської активності в охороні здоров'я характеризується як форма участі та засіб структурної взаємодії між громадянами та державними інституціями. Ця активність набуває особливого значення в контексті підтримки соціально вразливих груп. Їх активна участь дозволяє долати нерівність у доступі до медичних послуг, а також сприяє підвищенню легітимності та підзвітності органів влади. Учасники сучасних досліджень зазначають, що громадянська активність охоплює різноманітні аспекти, в тому числі, залучення до місцевих рад, кампаній адвокації, мобілізації громад, підвищення прозорості рішень, співпраці з органами державної влади та просування системних змін у сфері охорони здоров'я [8].

У глобальному вимірі ВООЗ у своїй політиці робить акцент на необхідності партисипативного підходу до формування та реалізації політики у сфері охорони, який заснований на принципах інклюзивності, прозорості та підзвітності. Уряди країн-членів все частіше визнають, що політика охорони здоров'я буде більш ефективною та легітимною, якщо її розробка відбуватиметься із залученням широкого кола зацікавлених сторін, включаючи населення, представників громадянського суспільства, дорадчі органи (консультативні ради, платформи, комітети тощо). ВООЗ наголошує, що взаємодія з громадськістю є основним компонентом належного врядування, зокрема йдеться про: залучення кінцевих користувачів медичних послуг до обговорення реформ; інтеграцію поглядів громад щодо потреб у медичних послугах; розбудову довіри до системи охорони здоров'я через участь у прийнятті рішень. З метою підтримки країн-членів у впровадженні партисипативного врядування ВООЗ: надає технічну допомогу у створенні національних механізмів участі; формує доказову базу щодо ефективних моделей залучення населення; розробляє керівні документи, які служать методологічною основою для створення стабільної взаємодії між урядами, громадами та громадянським суспільством [6].

На рівні ВООЗ визначено конкретні механізми участі, що включає: діалогові платформи та форуми; громадські слухання; консультативні ради; соціальний аудит; громадський моніторинг та реалізації політики. Також ВООЗ наголошує на важливості інституціоналізації участі громадян у таких процесах як: розробка національних стратегій охорони здоров'я; планування бюджетних витрат у сфері охорони здоров'я; участь у моніторингових та оглядових механізмах [6].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Методологічні підходи формування державно-громадської взаємодії в охороні здоров'я базуються на принципах партисипативності, інклюзивності, прозорості та інституціоналізації, що забезпечують ефективне та справедливе залучення громадськості до

розробки і реалізації політики. Державно-громадська взаємодія у сфері охорони здоров'я є системоутворюючим механізмом підвищення ефективності, прозорості, легітимності та сталості державної політики. Вона базується на партнерстві між державою, експертами та громадянами, що забезпечує врахування реальних потреб, цінностей і пріоритетів населення. Ініціативи щодо залучення громадськості мають різний рівень активності. Використання різноманітних інструментів та методів взаємодії розширює доступ до участі різних соціальних груп, зокрема вразливих та сприяє глибшому розумінню проблем у сфері охорони здоров'я.

Державно-громадська взаємодія формує основу для трансформаційних змін у системі охорони здоров'я, орієнтованої на пацієнта, сприяє подоланню соціальних детермінант здоров'я і зниженню нерівності у доступі до медичних послуг. Аналіз зарубіжного досвіду продемонстрував важливість інституційного закріплення партисипації на конституційному та нормативному рівнях, а також активної участі громадян у всіх етапах прийняття рішень, що забезпечує соціальну легітимність та сталість реформ. Відповідно до рекомендацій ВООЗ, ефективне партисипативне врядування у сфері охорони здоров'я має базуватися на принципах інклюзивності, прозорості, підзвітності, інтеграції різноманітних зацікавлених сторін та гнучкості управлінського процесу. Доцільним є розвиток партнерства, комунікації, потенціалу громад, лідерства та інтеграції ресурсів для забезпечення ефективною та сталою державно-громадською взаємодією у сфері охорони здоров'я. Вказано на тенденції відходу від централізованої моделі управління до моделі спільної відповідальності держави і громадян, що вимагає розвитку механізмів партнерства, прозорої комунікації, активного залучення громадськості та формування ефективних інструментів взаємодії для досягнення спільних цілей у сфері охорони здоров'я.

Література

1. Alderwick H., Hutchings A., Briggs A., Mays N. The impacts of collaboration between local health care and non-health care organizations and factors shaping how they work: a systematic review of reviews. BMC Public Health. 2021. Vol. 21. Is. 753. URL: <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-021-10630-1>
2. Campos P. A., Reich M. R. Political Analysis for Health Policy Implementation. Health Systems & Reform. 2019. Vol. 5 (3). P. 224-235. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/23288604.2019.1625251?needAccess=true>
3. De Weger E., Drewes H. W., Van Vooren N. J. E., Luijckx K. G., Baan C. A. Engaging citizens in local health policymaking. A realist explorative case-study. PLoS One. 2022 Vol. 17 (3). URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8946671/>
4. Freitas de Cl. Public and patient participation in health policy, care and research. Porto Biomedical Journal. 2017. Vol. 2. Is. 2. P. 31-32. URL: <https://www.elsevier.es/en-revista-porto-biomedical-journal-445-articulo-public-patient-participation-in-health-policy-care-research-S2444866417300065>
5. Pinto R. M., Park S., Miles R., Ong P. N. Community engagement in dissemination and implementation models: A narrative review. Sage Journals. 2021. Vol. 2. URL: <https://doi.org/10.1177/2633489520985305>
6. Promoting participatory governance, social participation and accountability. WHO. URL: https://www.who.int/activities/promoting-participatory-governance-social-participation-and-accountability?utm_source=chatgpt.com
7. Sager F., Gofen A. The polity of implementation: Organizational and institutional arrangements in policy implementation. Governance. 2022. Vol. 35. P. 347-364. URL: <https://doi.org/10.1111/gove.12677>
8. Salinsky Ei. Civic Engagement Is a Social Determinant of Health. Grantmakers In Health. 2022. URL: <https://www.gih.org/publication/civic-engagement-is-a-social-determinant-of-health/>

9. Teitelbaum J., McGowan A. K., Richmond T. S., Kleinman D. V., Pronk N., Ochiai E., Blakey C., Brewer K. H. Law and Policy as Tools in Healthy People 2030. *Journal Public Health Managament Practical*. 2021. Vol. 27. Is. 6. P. 265-273. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8478297/pdf/jpump-27-s265.pdf>
10. Williamson L. Patient and Citizen Participation in Health: The Need for Improved Ethical Support. *The American Journal of Bioethics*. 2014. Vol. 14 (6). P. 4-16. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4160284/>

References

1. Alderwick, H., Hutchings, A., Briggs, A., & Mays, N. (2021). The impacts of collaboration between local health care and non-health care organizations and factors shaping how they work: a systematic review of reviews. *BMC Public Health*, 21, 753. URL: <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-021-10630-1>
2. Campos, P. A., & Reich, M. R. (2019). Political Analysis for Health Policy Implementation. *Health Systems & Reform*. 5 (3), 224-235. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/23288604.2019.1625251?needAccess=true>
3. De Weger, E., Drewes, H. W., Van Vooren, N. J. E., Luijkx, K. G., & Baan, C. A. (2022). Engaging citizens in local health policymaking. A realist explorative case-study. *PLoS One*, 17 (3). URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8946671/>
4. Freitas, de Cl. (2017). Public and patient participation in health policy, care and research. *Porto Biomedical Journal*, 2 (2), 31-32. URL: <https://www.elsevier.es/en-revista-porto-biomedical-journal-445-articulo-public-patient-participation-in-health-policy-care-research-S2444866417300065>
5. Pinto, R. M., Park, S., Miles, R., & Ong, P. N. (2021). Community engagement in dissemination and implementation models: A narrative review. *Sage Journals*, 2. URL: <https://doi.org/10.1177/2633489520985305>
6. Promoting participatory governance, social participation and accountability. WHO. URL: https://www.who.int/activities/promoting-participatory-governance-social-participation-and-accountability?utm_source=chatgpt.com
7. Sager, F., & Gofen, A. (2022). The polity of implementation: Organizational and institutional arrangements in policy implementation. *Governance*, 35, 347-364. URL: <https://doi.org/10.1111/gove.12677>
8. Salinsky, Ei. Civic Engagement Is a Social Determinant of Health. (2022). *Grantmakers In Health*. URL: <https://www.gih.org/publication/civic-engagement-is-a-social-determinant-of-health/>
9. Teitelbaum, J., McGowan, A. K., Richmond, T. S., Kleinman, D. V., Pronk, N., Ochiai, E., Blakey, C., & Brewer, K. H. (2021). Law and Policy as Tools in Healthy People 2030. *Journal Public Health Managament Practical*, 27 (6), 265-273. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8478297/pdf/jpump-27-s265.pdf>
10. Williamson, L. (2014). Patient and Citizen Participation in Health: The Need for Improved Ethical Support. *The American Journal of Bioethics*, 14 (6), 4-16. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC4160284/>